

BURSALI LEVHÎ VE Mİ'RÂCİYYE'Sİ

Yunus KAPLAN*

Geliş Tarihi: Ocak, 2016

Kabul Tarihi: Mart, 2016

Öz

Klasik Türk edebiyatında İslam dininin Osmanlı toplum hayatındaki etkisiyle oluşturulmuş dinî muhtevalı birçok nazım türü bulunmaktadır. *Hz.* Muhammed'in Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya, oradan da göğe yükselişini anlatan mi'râciyyeler de bu nazım türlerinden biridir. Daha çok manzum şekilde karşımıza çıkan, genellikle mesnevi ve kaside nazım şekillerinin tercih edildiği mi'râciyyeler, müstakil bir eser olabildiği gibi çeşitli eserlerde bir bölüm hâlinde de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle birçok divan şairinin kaside nazım şekliyle kaleme aldığı mi'râciyyeler bu türün en güzel örnekleri arasında yer alır.

18. yüzyıl şairlerinden olan Bursalı Levhî de kaside nazım şekliyle bir mi'râciyye kaleme almıştır. Bu çalışmada bu kasidenin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durularak transkribe edilmiş metnine yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Klasik Türk edebiyatı, Bursalı Levhî, miraç, mi'râciyye.

LEVHÎ FROM BURSA AND HIS Mİ'RÂCİYYE

Abstract

On classical Turkish literature, there are many poetry type with religious content which were made by the effect of Islam religion on Ottoman community life. Miracciye (which are literary works) which tells how *Hz.* Mohammed went from Al-masjid al-haram to Al-mesjid al-Aqsa and then to the blue are one of these poetry type. As Miracciye that comes out mostly as poetic, generally its masnavi and ode forms are preferred can be separate work, it may come out as a part of various works. Especially, miracciye that many Ottoman poets wrote ode form has place in finest samples within this type.

Levhi who was poets in 18. century and from Bursa wrote a miracciye in ode form also. On this study, form and content features of this ode have been emphasized and its transcribed text has been involved.

Keywords: Classical Turkish Literature, Levhî from Bursa, miraç, mi'râciyye.

Giriş

Türkler, İslamiyeti kabul ettikten sonra sosyal hayattaki birçok alanı bu dinin emir ve gereklerine göre tanzim etmişlerdir. Bu yüzden sosyal hayattaki birçok unsur bu durumdan etkilenmiş, sanat ve edebiyat da bundan fazlasıyla nasibini almıştır. Türk edebiyat tarihinde bu

* Yrd. Doç. Dr.; Osmaniye Korkut Ata Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yunuskaplan80@myynet.com.

etkilenmenin en yoğun bir şekilde hissedildiği dönem olan klasik Türk edebiyatının şekillenmesinde ve kaynakları arasında da İslam dininin temel ilke ve öğretilerinin önemli bir yeri vardır. Fıkıh, kelam, hadis, tefsir, siyer gibi İslami ilim dalları ve bunlara ait terminoloji divan şairlerince sıkça kullanılmıştır. Bunlar arasında özellikle İslam peygamberi olan Hz. Muhammed'in sahip olduğu özellikler ve hayatı etrafında cereyan eden hadiseler, şairlere sıkça ilham kaynağı olmuştur. “Esmâ-yı nebi, sîret, mevlid, mi'râciyye, hilye, hicretü'n-nebi, mucizât, şefâat-nâme, kırk hadis ve tercümelere, gazavât-ı Resûlallah” gibi edebi türler, Peygamberimizin hayatı çevresinde teşekkül etmiştir. Bunlar arasında dikkat çeken türlerden biri de genellikle manzum şekilde kaleme alınan ve müstakil bir eser veya herhangi bir eserde bölüm olarak karşımıza çıkan mi'râciyelerdir.

Mi'râc

Arapça “yukarı çıkmak, yükselmek” anlamlarına gelen “araca” (عرج) fiil kökünden ism-i âlet ve ism-i mekân yapan mi'âl kalıbıyla elde edilen “mi'râc” “معراج” kelimesi, “yukarı çıkılacak yer; yukarı çıkma vasıtası, merdiven” anlamlarına gelmektedir (Şemseddin Sâmî, 1317: 1313; Ahteri Mustafa Efendi, 1293: 1001). Terim olarak ise Hz. Peygamber'in göğe yükselişini ve Allah katına çıkışını ifade eder (Yavuz, 2005: XXX/132).

Bu olay, Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya gidiş ve oradan da yükseklerle çıkış şeklinde yorumlandığından kaynaklarda daha çok “isrâ ve mi'rac” şeklinde geçerse de Türkçe'de mi'rac kelimesiyle her ikisi de kastedilmiştir. İslami kaynaklarda genellikle ele alındığı şekliyle mi'rac hadisesi iki safhada meydana gelmiştir. Resûl-i Ekrem'in bir gece Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya yaptığı yolculuğa “isrâ”, oradan göklere yükselmesine ise “mi'rac” denilmiştir. Mi'râc kelimesi, Kur'ân-ı Kerîm'de geçmemekle birlikte çoğulu me'âric “yükselme dereceleri” manasında Allah'a nisbet edilmiştir. Ayrıca “merdiven” anlamında bir ayette ve 'urûc kökünden türemiş fiiller çeşitli ayetlerde yer almaktadır (Yavuz, 2005: XXX/132).

İsrâ ise Arapça “gece yürüme, gece yolculuğu yapma” anlamına gelen “sery” “سرى” kelimesinin mazi sigasıyla Kur'ân-ı Kerîm'de yer almıştır. İsrâ, aynı zamanda Kur'ân-ı Kerîm'in on yedinci suresinin de adıdır (Çiçek, 1999: 31; Yavuz, 2005: XXX/132).

Mi'râcla ilgili rivayetlerde bazı farklılıklar olsa da isrâ ve mi'râcın aynı gecede gerçekleştiği ve hicretten yaklaşık bir yıl önce Recep ayının 27. gecesini vuku bulduğu kabul edilir (Köksal, 1954: 4; Çiçek, 1999: 27; Yavuz, 2005: XXX/133).

Mi'râciyye / Mi'râc-nâme

Hz. Peygamber'in mi'râc mucizesini konu alan ve genellikle mesnevi ya da kaside nazım şekilleriyle yazılmış kısa şiirlere mi'râciyye, aynı hadiseyi geniş bir şekilde anlatan eserlere de mi'râc-nâme denilmektedir (Pala, 1995: 388; Akar, 1987: 6).

Miraç konu itibariyle önce Arap edebiyatında işlenmiş, oradan İran ve Türk edebiyatına geçmiştir. Hatta denilebilir ki hemen bütün Müslüman milletlerin medeniyetlerine edebiyat, musiki, minyatür, hat ve kitap sanatları bakımından kuvvetle yansımıştır. Ancak bu konudaki eserler, mi'râciyye veya mi'râc-nâme adıyla daha çok İranlılar ve Türkler tarafından kaleme alınmıştır (Erdoğan, 1999: 168; Uzun, 2005: XXX/135).

Miraç, Türk edebiyatında ilk defa bir motif olarak Satuk Buğra Han Destanı'nda görülür. Çağatay sahasında XII. yüzyılda Hakîm Ata tarafından yazıldığı kabul edilen 122 beyitlik "*Mi'râc-nâmetü'l-Hazret*" bu türün ilk müstakil örneği olup hece vezniyle ve sade bir dille kaleme alınmıştır (Uzun, 2005: 136).

Türk edebiyatında Anadolu sahasında miraç konusunu işleyen ilk şair, Âşık Paşa (öl. 1333) (Yavuz, 1999: 247), ilk müstakil mi'râciyyeyi kaleme alan ise Ahmedî'dir (öl. 1414). Ahmedî, *Tahkîk-i Mi'râc-ı Resûl* adını taşıyan 497 beyit tutarındaki bu eserini, 1405 yılında telif etmiştir (Akdoğan, 1989: 266-69; Uzun, 2005: 136).

Türk edebiyatında Anadolu sahasında Ahmedî'nin eseri dışında birçok müstakil mi'râciyye kaleme alınmıştır. Tespit edilebilen mi'râciyye yazarları ve eserleri şunlardır: Abdülbâkî Ârif'in *Mi'râciyye'si*,¹ Seyyidî'nin *Der Beyân-ı Kıssa-i Mi'râc'ı*, Abdülvâsî Çelebi'nin *Mi'râc-nâme-i Seyyidü'l-Beşer'i*,² Aksaraylı İsa'nın *Mi'râciyye'si*,³ Aşkî Mustafa Efendi'nin *Mi'râc-nâme'si*,⁴ Ârif'in *Mi'râcü'n-Nebî'si*, Beylerbeyi Arap Sadî Bey'in *Mi'râciyye'si*, Cemâleddin-i Vahdet'in *Mi'râciyye'si*, Erzurumlu Muhammed Lütfî'nin *Mi'râcü'n-Nebî'si*, Fatma Kâmile Hanım'ın *Mi'râciyye'si*, Hâce Muhammed Lütfî'nin *Mi'râcü'n-Nebî'si*, Hâfız Ömer Yenişehirî'nin *Mi'râciyye'si*,⁵ Himmet Efendi'nin *Manzûme-i Mi'râciyye'si*, İbrahim Bey'in

¹ AYAN, H. (1986). Abdülbâkî Ârif Efendi'nin Mi'râciyyesi. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 1-11.

² AKAR, M. (1987). *Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. 325-83.

³ ÖZDEMİR, S. (1996). *Aksaraylı İsa'nın Miraciyesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

⁴ Bilgin, O. (1999). Aşkî Mustafa Efendi ve Mi'râc-nâmesi. *Prof. Dr. Nihad M. ÇETİN'e Armağan*, 97-116.

⁵ KAYA, H. (2014). Ömer Hâfız-ı Yenişehirî'nin Mi'râciyesi. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(6), 677-718.

Mi'râc-nâme'si, İsmail Hakkı Bursevî'nin *Mi'râciyye'si*,⁶ Kavukçu Mehmed Efendi'nin *Mi'râciyye'si*, Kerküklü Seyyid Abdüsettar Efendi'nin *Mi'râciyye Divanı*,⁷ Mahmûd Efendi'nin *Mi'râciyye'si*, Mecîdî'nin *Mi'râciyye'si*,⁸ Mehmed Bahaeddin'in *Mi'râciyye'si*, Mehmed Şemsüddin Efendi'nin *Mi'râciyye'si*, Muhammed Fevzî'nin *Kudsiyyü's-Sirâc fî Nazmi'l-Mi'râc'ı*, Muslihiddîn Vahyî'nin *Mi'râcü'l-Beyân'ı*,⁹ Nâbî'nin *Mi'râc-nâme'si*,¹⁰ Na'îm'in *Mi'râciyye'si*, Nâmî'nin *Mi'râciyye'si*, Nâyî Osman Dede'nin *Mi'râcü'n-Nebî'si*,¹¹ Numan Efendi'nin *Mi'râciyye'si*,¹² Nurî Muhammed Efendi'nin *Risâle-i Mi'râc'ı*, Osman Sirâceddin'in *Hayâl-i Bâl'ı*,¹³ Receb Vahyî'nin *Minhâcü'l-Mi'râc'ı*, Salâhî Abdullah Efendi'nin *Manzûme-i Mi'râciyye'si*, Seyyid Muhammed Fâ'iz'in *Mi'râciyye'si*, Seyyid Nizâmüddin Seyfullah'ın *Mi'râcü'l-Mü'minîn'i*, Sırrî Abdülbakî Dede'nin *Manzûme-i Mi'râc'ı*,¹⁴ Simkeş-zâde Feyzî Hasan Efendi'nin *Mi'râc-nâme'si*, Suhûfî Muhammed Efendi'nin *Manzûme-i Mi'râciyye'si*, Süleyman Nahîfî'nin *Mi'râcü'n-Nebî'si*,¹⁵ Şeyh İlâhî-i Nakşibendî'nin *Manzûme-i Mi'râciyye'si*, Şeyyâd Hamza'nın *Mi'râc-nâme'si*,¹⁶ (Akar, 1987: 155-202, Uzun, 2005: 136-37; Canım 2010: 156; Kaya, 2014: 681-82; Gülüm, 2014: 107-11; Demirkazık, 2015: 681-82).

Bu eserlerin dışında müellifi bilinmeyen mi'râciyyeler de vardır. Diğer taraftan klâsik Türk edebiyatında miraç konusu sadece müstakil eserlerde ele alınmakla kalmamış aynı zamanda mevlit, sîret ve mucizat gibi eserlerin içinde bölüm olarak; mesnevilerin giriş kısımlarında ve divanlarda da işlenmiştir. Bu tür mi'râciyyelerin sayısı da oldukça fazladır (Demirkazık, 2015: 854-55).

⁶ POYRAZ, İ. (2007). *İsmail Hakkı Bursevî, Mi'râciye*. İstanbul: Sır Yayıncılık.

⁷ YILDIRIM, İ. (2014). Kerkükî Abdüsettar Efendi ve Mi'râciyye'si. *Turkish Studie-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(6), 1163-80.

⁸ DEMİRKAZIK, H. İ. (2015). Mecîdî'nin Mi'râciyesi. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(8), 849-85.

⁹ TATÇI, M. ve KURNAZ, C. (2013). *Muslihüddin Vahyî / Mi'râcü'l-Beyân / Mi'râc'ın Tasavvufî Boyutu*. İstanbul: Kırkambar Yayınları.

¹⁰ BILKAN, A. F. (2008). Nâbî'nin Mi'râc-nâme'si. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1, 1-8.

¹¹ AKAR, M. (1981). Nâyî Osman Dede ve Mi'râciye'si. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 1-16.

¹² YEKBAŞ, H. (2011). Sarıhatipzadelerden Numan Efendi ve Bilinmeyen Miraciyesi. *Kültür Tarihimizde Sivasslı Bir Aile: Sarıhatipzadeler*. Sivas: Buruciye Yayınları, 233-71.

¹³ EKİNCİ, R. (2013). Erzurumlu Osman Sirâceddin'in Hayâl-i Bâl Adlı Mi'râciyesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26, 656-687.

¹⁴ Sırrî Abdülbakî Dede (1317). *Manzûme-i Mi'râc*. Nâşiri: Tahirü'l-Mevlevî, İstanbul: Asır Matbaası.

¹⁵ AKBAŞ, S. (2006). *Süleyman Nahîfî'nin Mi'râciyesi (Metin-Muhtevâ-Tahlil)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

¹⁶ FEŞEL-GÜZELİŞİK, G. (1996). *Şeyyâd Hamza Mi'râc-nâme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*, Amasyalı Münîrî Çelebi'nin *Siyer-i Nebî*, Mehmed Rifat'ın *Sîre-i Muhammediye*,¹⁷ Hacı Hasanoglu'nun *Sîretü'n-Nebî*¹⁸ adlı eserlerinde mirâcı anlatan bölümler vardır (Akar, 1987: 112). Hilye türündeki eserlerde de yer yer mi'râca temas eden beyitlere rastlanmaktadır. Hâkânî Mehmed Bey¹⁹ ve Mehmed Necib Efendi'nin *Hilye*'lerinde bu türden beyitler görülmektedir (Akar, 1987: 123).

Ahmedî'nin *İskender-nâme*'sinin mevlid bölümünde, Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ında; Emîrî, Şeyh Mustafa Selâmî, Derviş Dede, Hamdullah Hamdî, Şâhidî, Visâlî, Büyük Ayasofya Camii Vâizi Hamdullah, Yusuf Sâmî Efendi'nin *Mevlid*'lerinde miraç bölümleri yer almaktadır (Akar, 1987: 117-18).

Bu eserlere ek olarak Hafî'nin *Zâdü'l-Meâd*²⁰ ve *el-Kevkebü'd-Dürriyye fî Mevlidi Hayrî'l-Beriyye*²¹, Hevâyî'nin *Mevlid-i Hayr-ı Enbiyâ'sı*²², Za'îf'in *Mecmau'l-Envâr*'i²³ ile Şemseddin Sivâsî²⁴, Şehîdî²⁵, Sabâyî²⁶, Recâ'î²⁷, Ref'et²⁸, Muhyiddîn Mekki²⁹ ve Diyarbakırlı Kâmî'nin *Mevlid*'lerinde³⁰ de miraç bölümleri bulunmaktadır (Kaya, 2014: 684).

Mi'râciyyeler dinî muhtevalı siyer, hilye, mevlit ve mucizât gibi eserler dışında, mesnevilerde de bir bölüm hâlinde karşımıza çıkmaktadır. Ahmedî'nin *Cemşid ü Hürşid*'i, Ali Şîr Nevâyî'nin *Hayretü'l-Ebrâr*, *Ferhâd u Şîrîn*, *Mecnûn u Leylî*, *Seb'a-i Seyyâre*, *Sedd-i İskender*'i, Hamdullah Hamdî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u, Fuzûlî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u,³¹

¹⁷ Mehmed Rifat (1308). *Sîre-i Muhammediyye*. Şam, 38-40.

¹⁸ Hacı Hasanoglu (1308). *Sîretü'n-Nebî*. İstanbul: Matbaa-i Osmaniyye, 128.

¹⁹ PALA, İ. (2002). *Hilye-i Saadet*. İstanbul: L&M Yayınları, 60-64.

²⁰ TURAL, Ş. (2011). *Hafî Zâdü'l-Meâd (Kitabü Mevlüdü'n-Nebî)*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10717,zadul-mead-secaattin-tural-pdf.pdf?0> (ET: 25.10.2015), 376-614.

²¹ YEŞİLDAL SAMSAKÇI, S. (2010). *Hafî'nin Mevlidi (el-Kevkebü'd-Dürriyye fî Mevlidi Hayrî'l-Beriyye) ve Tahlîli*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 21-25, 95-115.

²² MAZIOĞLU, H. (1974). Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler. Ankara: *AÜDTCF Türkoloji Dergisi*, 6, 31-62.

²³ KÖKSAL, M. F. (2011). *Mevlid-nâme*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 197-219.

²⁴ AKSOY, H. (2010). Şemseddin Sivâsî Hayatı Eserleri ve Mevlid'i. *İlim ve Kültür Tarihinde Sivâsiler Ulusal Sempozyumu Tebliğleri*, Ankara: Özkan Matbaacılık, 141-159.

²⁵ ÖZKAN, F. (2012). *Şehîdî Mevlid (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 137-60.

²⁶ BAY, F. (2003). *Sabâyî Mevlid (Giriş-Transkripsiyonlu Metin-Gramatikal Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 85-103.

²⁷ KÖKSAL, M. F. (2011). *age.*, 270, 333-52.

²⁸ KÖKSAL, M. F. (2011). *age.*, 529, 589-96.

²⁹ KÖKSAL, M. F. (2011). *age.*, 699, 713-20.

³⁰ BEKTAŞ, E. (2011). Diyarbakırlı Kâmî ve Mevlid'i. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 840-51.

³¹ DOĞAN, M. N. (e-kitap). *Fuzûlî, Leylâ ve Mecnûn*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10680,metinpdf.pdf?0>. (ET: 05.01.2016), 202-05.

Taşlıcalı Yahyâ'nın *Gencîne-i Râz*, *Usûl-nâme*, *Şâh u Gedâ*,³² *Yûsuf u Züleyhâ* ve *Gülşen-i Envâr*'ı, Kara Fazlî'nin *Gül ü Bülbül*'ü, Nev'î-zâde Atâyî'nin *Âlem-nümâ*,³³ *Nefhatü'l-Ezhâr*,³⁴ *Sohbetü'l-Ebkâr*,³⁵ *Heft-hân*³⁶ ve *Hilyetü'l-Efkâr*'ı, Nâbî'nin *Hayrâbâd* ve *Hayriyye*'si, Şeyh Gâlib'in *Hüsn ü Aşk*'ı,³⁷ Behiştî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u,³⁸ Refîî'nin *Beşâret-nâme*'si ve *Cân u Cânân*'ı,³⁹ Arayıcı-zâde Ferdî Hüseyin'in *Şâpur-nâme*'si, Kaf-zâde Fâizî'nin *Leylâ vü Mecnûn*'u, İlmî'nin *Manzûme-i Kadî-zâde*'si, Subhi-zâde Feyzî'nin *Safâ-nâme*⁴⁰ ve *Aşk-nâme*'si,⁴¹ Mustafa Kâ'il'in *Nâme-i Aşk*'ı içerisinde mi'râciyye bölümleri bulunan mesnevilerdir (Akar, 1987: 125-27; Canım, 2010: 156-57).

Bu mesnevilerin dışında Filibeli Avnî'nin *Tuhfetü'l-Hükkâm*,⁴² Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Mihr ü Mâh*,⁴³ *Riyâzü's-Sâlikîn*,⁴⁴ *Tuhfetü'l-Uşşâk*,⁴⁵ Lârendeli Hamdî'nin *Leylâ vü Mecnûn*,⁴⁶ Manisalı Câmiî'nin *Muhabbet-nâme (Vâmık u Azrâ)*,⁴⁷ Üsküplü Atâ'nın *Tuhfetü'l-Uşşâk*,⁴⁸ Celâl-zâde Sâlih Çelebi'nin *Leylâ vü Mecnûn*,⁴⁹ Fasîh Ahmed Dede'nin *Behişt-âbâd*,⁵⁰

³² YOLDAŞ, K. (1993). *Taşlıcalı Yahyâ Bey, Şâh u Gedâ (İnceleme-Metin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 94-101.

³³ KUZUBAŞ, M. (2009). *Sâkinâme (Nev'î-zâde Atâyî)*. İstanbul: Etüt Yay, 119-23.

³⁴ KUZUBAŞ, M. (2005). *Nev'î-zâde Atâyî'nin Nefhatü'l-Ezhâr Mesnevisi*. Samsun: Deniz-Kültür Yay., 74-80.

³⁵ YELTEN, M. (e-kitap). *Nev'îzade Atayı Sohbetü'l-Ebkar*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10707,metinpdf.pdf?0>. (ET: 05.01.2016), 13-18.

³⁶ KARACAN, T. (1974). *Nev'î-zâde Atâyî Heft-Hân Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Ankara: Sevinç Matbaası, 126-30.

³⁷ DOĞAN, M. N. (2002). *Şeyh Gâlib, Hüsn ü Aşk, Metin-Nesre Çeviri-Notlar ve Açıklamalar*. İstanbul: Ötügen Yay., 30-47.

³⁸ AYGÜN, Z. A. (1999). *Behiştî'nin Leyla vü Mecnun Mesnevisi (İnceleme-metin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 249-51.

³⁹ ÖZTOPRAK, N. (2000). *Refî-i Âmidî Cân u Cânân*. İstanbul: Türk Gençlik Vakfı Yayınları, 125-133.

⁴⁰ İSPİRLİ, S. (1997). *Subhizâde Feyzî'nin Hayatı, Edebi Kişiliği ve Hamsesi (İnceleme-Tenkidli Metin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 895-99.

⁴¹ İSPİRLİ, S. (1997). *age.*, 949-53.

⁴² KERBIYIK, M. (2008). *Filibeli Avnî, Tuhfetü'l-Hükkâm*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10670,tuhfetul-hukkampdf.pdf?0> (ET: 12.11.2015), 90-93.

⁴³ İÇLİ, A. (2010). *Gelibolulu Mustafa Âlî, Mihr ü Mâh*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10682,mihr-umahpdf.pdf?0> (ET: 15.12.2015), 39-40.

⁴⁴ ARSLAN, M. ve AKSOYAK, İ. H. (e-kitap). *Gelibolulu Âlî, Riyâzü's-Sâlikîn*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10681,girisvetinpdf.pdf?0> (ET: 15.12.2015), 32-35.

⁴⁵ AKSOYAK, İ. H. (e-kitap). *Gelibolulu Mustafa Âlî, Tuhfetü'l-Uşşâk*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10684,metinpdf.pdf?0> (ET: 15.12.2015), 32-34.

⁴⁶ KÜTÜK, R. (2002). *Lârendeli Hamdî'nin Leylâ ile Mecnûn Mesnevîsi (İnceleme/Metin ve Diğer Leylâ ile Mecnûn Mesnevîleriyle Mukayesesi)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 409-416.

⁴⁷ HARMANCI, M. E. (2003). *Manisalı Câmiî'i Muhabbet-nâme (Vâmık u 'Azrâ) İnceleme-Metin-Nesre Çeviri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 248-58.

⁴⁸ AKSOYAK, İ. H. (2006). *Ahmed-i Yesevi'nin Rumelili Bir Takipçisi Üsküplü Atâ Tuhfetü'l-Uşşâk*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10713,girisvetinpdf.pdf?0> (ET: 17.12.2015), 23-24.

⁴⁹ KÜTÜK, R. (1995). *Celâl-zâde Sâlih Çelebi Leylâ vü Mecnûn (Tenkidli Metin-İnceleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 113-14.

⁵⁰ SEVİNDİK, H. (2011). *Fasîh Ahmed Dede'nin Behişt-âbâd Adlı Mesnevisi (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 40-41, 143-47.

Hâşimî'nin *Mihr ü Vefâ*,⁵¹ İbrahim Şânî Lârendevî'nin *Gülşen-i Efkâr*,⁵² Lâmiî'nin *Vâmık u Azrâ*,⁵³ *Ferhâd ile Şîrîn*,⁵⁴ *Gûy u Çevgân*,⁵⁵ *Veyse vü Ramin*,⁵⁶ Mustafa Çelebi'nin *Varka vü Gülşâh*,⁵⁷ Niğdeli Muhibbî'nin *Gül ü Nevrûz*,⁵⁸ Şâhî'nin *Ferhâd-nâme*,⁵⁹ Cem Sultan'ın *Cemşîd ü Hurşîd*,⁶⁰ Âşık Paşa'nın *Garib-nâme*,⁶¹ Vuslatî Ali Bey'in *Gazâ-nâme-i Çehrin*,⁶² Mürîdî'nin *Pend-i Ricâl*,⁶³ Yenipazarlı Vâlî'nin *Hüsn ü Dil*,⁶⁴ Abdullah-ı Bosnevî'nin *Şerh-i Cezîre-i Mesnevî*, adlı mesnevilerinde de mi'râciyye bölümleri vardır (Kaya, 2014: 682-83; Esir, 2009: 691).

Mi'râciyyeler, bilhassa XVI. yüzyıldan sonra şairlerin divanlarına da girmeye başlamıştır. XVII. ve XVIII. yüzyılda hemen hemen her divan şairi bir veya birkaç mi'râciyye yazmıştır. Bu gelenek XIX. yüzyılda da devam etmiş ancak XVII. ve XVIII. yüzyılda görüldüğü kadar çok ve güzel mi'râciyyeler artık yazılmaz olmuştur. Lâmiî Çelebi, Gani-zâde Nâdirî,⁶⁵ Azmi-zâde Hâletî, Nevî-zâde Atâyî,⁶⁶ Nâilî-i Kadîm, Neşâtî,⁶⁷ Vâdî Muhammed Çelebi, Fasih Ahmed Dede, Riyâzî, Âsım-ı Bosnavî, Selâmî, Rüşdî, Senâyî Şeyh Ali Efendi, Sâbit,⁶⁸ Nazîm Yahyâ,⁶⁹ Seyyid Vehbî,⁷⁰ Dürrî Ahmed Efendi, Sâlim,

⁵¹ ECE, S. (1996). *Tahkiye Açısından Hâşimî'nin Mihr ü Vefa Mesnevisi (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 83-86.

⁵² ALPARSLAN, M. (2007). *İbrahim Şânî Lârendevî'nin Gülşen-i Efkâr Mesnevisi (Metin-Muhtevâ-Tahlil)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 51-52, 117-23.

⁵³ YILDIZ, A. (2008). *Türk Edebiyatında Varka ve Gülşah Mesnevileri ve Mustafa Çelebi'nin Varka ve Gülşah Mesnevisi, I-II*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

⁵⁴ ESİR, H. A. (e-kitap). *Lâmiî Çelebi Ferhâd ile Şîrîn*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10697,metinpdf.pdf?0> (ET: 17.12.2015). 256-263.

⁵⁵ YILDIZ, A. (2011). Lâmiî Çelebi'nin Mi'râciyeleri, *Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi*. (Ed. Bilal KEMİKLİ ve Süleyman EROĞLU). Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 268-72.

⁵⁶ ÖZTÜRK, M. (2009). *Lami'î Çelebi'nin Veyse vü Ramin Mesnevisi (İnceleme-Metin-Sadeleştirme)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

⁵⁷ YILDIZ, A. (2008). *age.*, 1, 167-68, 609-15.

⁵⁸ DELİCE, H. İ. (1995). *Niğdeli Muhibbî Gül ü Nevrûz (İnceleme-Metin-Dizin), I-II*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 138-40.

⁵⁹ ÖZCAN, N. (2007). *Şâhî'nin Ferhâdnâme'si (İnceleme-Metin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 104-05, 337-54.

⁶⁰ MERİÇ, M. O. (1997). *Cem Sultan Cemşîd ü Hurşîd -İnceleme-Metin*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 271-80.

⁶¹ YAVUZ, K. (1999). Anadolu'da Başlayan Türk Edebiyatında Görülen İlk Miraçnâmeler: Âşık Paşa ve Miraçnâmesi. *İlmî Araştırmalar Dergisi*, 8, 247-66.

⁶² İSEN, M. ve AKSOYAK, İ. H. (2003). *Vuslatî Ali Bey Gazâ-nâme-i Çehrin*. Ankara: AKM Yayınları, 45-52.

⁶³ KILIÇ, A. (2005). *Mürîdî ve Pend-i Ricâl Mesnevisi İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin*. İzmir: Akademi Kitabevi, 255-259.

⁶⁴ KÖKSAL, M. F. (2003). *Yenipazarlı Vâlî, Hüsn ü Dil, İnceleme-Tenkitli Metin*. İstanbul: Kitabevi Yay., 219-25.

⁶⁵ KÜLEKÇİ, N. (1985). *Gani-zâde Nâdirî, Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri Divânı ve Şeh-nâmesinin Tenkidli Metni*. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

⁶⁶ KARAKÖSE, S. (1994). *Nev'i-zâde Atâyî Divanı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bak. Yay., e-kitap, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-90181/nevizade-atayi-divani.html>, [ET: 25.06.2015].

⁶⁷ KAPLAN, M. (1996). *Neşâtî Divânı*. İzmir: Akademi Kitabevi, 12-17.

⁶⁸ KARACAN, T. (1998). *Bosnalı Alaeddin Sâbit Divan*. Samsun: Karacan Yayını, 151-58.

Halimî Mustafa Paşa, Ali Nutkî Dede, Mâhir, Hâzık Mehmed, Hâkim Seyyid Muhammed,⁷¹ Vâsık,⁷² Birrî,⁷³ İzzet Molla, Fâik Ömer,⁷⁴ Lebîb,⁷⁵ ve Âdile Sultan divânlarında mi'râciyye sahibi olan şairlerdir (Akar, 1987: 131-32).

Ancak Alim Yıldız'a göre Lâmiî Çelebi'nin *Divan*'ında müstakil bir mi'râciyye bulunmamakta olup şairin 78 beyitlik bir na'tının 27-41. beyitleri arasında mi'râcla ilgili hususlara yer verilmiştir. Bu şairlerin dışında Ârif Süleymân, Çeşmi-zâde Reşid⁷⁶, Hâlmî, Hilmî, İbrahim Beg, Mâhir, Sahhafklar Şeyhi-zâde Mehmed Efendi, Tâ'ib Mehmed Çelebi, Usûlî,⁷⁷ İzzet Molla ve Sâid Paşa⁷⁸ divanlarında da mi'râciyye bulunmaktadır (Kaya, 2014: 683).

Kasidelerin nesib kısmı, mi'rac gece meydana geldiğinden bu manaya gelen Arapça ve Farsça kelimeler üzerinde kurulmuş söz sanatlarıyla başlar; hadise, küfür karanlıklarını ortadan kaldıran nurani ve İlahi bir mucize şeklinde takdim edilerek gecenin önemi vurgulanır. Ardından gecenin ve gökyüzünün tasvirine geçilir. Bazen da mirac öncesi gerçekleşmiş olan şakk-ı sadr mucizesine temas edilir ve miracın safha safha tasvirine girilir. Ümmühani'nin evinden başlayan bu yolculukta Cebrail'in Burak'ı cennetten getirişi ve Burak'ın uzun uzadıya tasviri yapılır. Daha sonra Hz. Peygamber'in Mescid-i Aksa'ya gidişi, orada diğer peygamberlere namaz kıldırması ve onlardan üstünlüğü vurgulanır. Bunu gökyüzünde dolaşma, sema katlarında diğer peygamberlerle tanışma, cennet, tuba, huriler, köşkler, ırmaklar ve cehennem hayatı tasvirleri takip eder. Ardından Hz. Peygamber'in "kabe kavseyn" makamına ulaşması, Allah ile mülakatı ve rabbi katındaki değeri anlatılarak sanatkârın bakış açısına göre şiir farklı yorumlarla şekillendirilir. Namazın miraçta farz kılınması, Hz. Peygamber'in

⁶⁹ YILDIRIM, İ. (2015). Nazîm Yahya'nın Mi'râciyye'si. *Dede Korkut Dergisi*, 4(7), 96-112.

⁷⁰ DİKMEN, H. (1991). *Seyyid Vehbî ve Divanının Karşılaştırmalı Metni*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 8-11.

⁷¹ POYRAZ, Y. (2008). *Seyyid Mehmed Efendi (Hâkim), Yaşamı, Edebî Kişiliği ve Divânı Üzerinde Bir Araştırma (İnceleme-Metin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 305-23.

⁷² ATİK GÜRBÜZ, İ. (2011). *İlâhizâde Mehmed Emîn Vâsık Divânı*. Ankara: Grafiker Yay. 68-76.

⁷³ ERKUL, R. (1992). *Birrî Mehmed Dede (Magnisalı) Hayatı-Edebî Kişiliği ve Divânı'nın Tenkitli Metni*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 164-72.

⁷⁴ COŞKUNYÜREK, A. (2007). *Fâik Ömer Efendi, Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divânı'nın Tenkidli Metni*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 46-54.

⁷⁵ KURTOĞLU, O. (2012). *Lebîb Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)*. e-kitap. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10623.lebib-divanipdf.pdf?0>. [ET: 10.01.2016], 177-89.

⁷⁶ ULUOCAK, M. (1998). *Çeşmi-zâde Reşid Divanı İnceleme ve Tenkitli Metin*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 145-148.

⁷⁷ İSEN, M. (1990). *Usûlî Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 29-37.

⁷⁸ ERDOĞAN, K. (1999). Klasik Mi'râciyelerden Farklı Bir Mi'râciyye: Said Paşa ve Mi'râciyyesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Dergisi*, 12, 163-185.

dönüşte hadiseyi ashabına müjdelemesi, müminlerin kabulü ve müşriklerin inkârı gibi hususlar da işlenir (Uzun 2005: 135-36).

Mi'râciyyeler, zamanla bestelenmiştir. Bestelenmiş mi'râciyyelerin en meşhuru ve notası günümüze kadar ulaşabileni Nâyî Osman Dede'nin *Mi'râciyye*'sidir (Akar, 1981: 13). Bu şiirleri ezgili ve besteli okuyanlara mi'râc-hân denmiştir (Şener ve Yıldız, 2003: 186; Canım, 2010: 150). Mi'râciyyeler, eski dönemlerden itibaren mi'râc gecesinde güfte yahut beste hâliyle okunmuş, bu vesileyle halkın dinî hassasiyetleri bedîî zevklerle bezenmiştir. Ancak Nâyî Osman Dede eserini yazdıktan sonra mi'râciyye okumak adeta bir sanâyi-i nefîse şubesi gibi algılanmış ve kültürümüzde mi'râciyyeler kadar mi'râc-hânlar da anılmaya, tanınmaya başlamıştır. Hatta yalnız mi'râc gecesinde değil, müteakip günlerde de mi'râciyye okumak bir gelenek hâlini almış hatta hayır sahipleri bunun için vakıflar kurmuşlardır. Bunların başında Üsküdar Doğancılar'daki Nasuhî Camii gelir (Pala, 2011: 179-80).

Levhî'nin Hayatı

Hayatı hakkında kaynaklarda verilen bilgiler, sınırlı ve birbirinin tekrarı niteliğindedir. Bursa'da Hacı İskender Mahallesi'nde doğdu. Doğum tarihi belli değildir. Asıl adı, İsmail Belîğ ve Eşref-zâde Seyyid Şeyh Ahmed Ziyâeddin'e göre Hüseyin (Abdulkadiroğlu, 1999: 370; Atlansoy, 1998: 354); diğer kaynaklara göreyse Hasan'dır (Yavuz ve Özen, 1972: 212; Şemseddin Sâmî, 1314: 4010; Kurnaz ve Tatçı, 2001: 894; Akbayar, 1998: 901). Levhî'nin almış olduğu eğitim ile ilgili elde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak müderrislik yapması, Arapça ve Farsça şiir yazacak kadar bu dilleri bilmesi onun iyi bir eğitim aldığını göstermektedir. Bursa Mahkemesinde kâtiplik ve başkâtiplik yaptıktan sonra Bursa Hasan Paşa Medresesi'ne müderris olarak atanan Levhî, bu görevdeyken 1165/1751-52 yılında Bursa'da vefat etti. Deveciler Mezarlığı'nda Hasırpûş Dede'nin kabri civarında medfundur (Atlansoy, 1998: 354; Fatîm, 1271: 363).

Divan edebiyatının ilk dönemlerinde olduğu gibi, sonlarına doğru da dinî-tasavvufî içerikli şiirlere olan ilginin arttığı bir dönemde yaşayan Bursalı Hasan Levhî, şiir ve inşada başarılı bir şairdir. Şiirlerinin büyük çoğunluğunda tasavvufî söylemler ve sembollere yer vermiştir. Bunda Celvetiyye tarikatına mensup olmasının da rolü vardır. Şairin bunların dışında hikemî ve lâ-dinî üsluba sahip manzumeleri de bulunmaktadır (Özbay, 2013: 5).

Eserleri

1. *Dîvân*: Mürettep hâldeki *Dîvân*'ın Millet Kütüphanesi Ali Emirî Efendi Koleksiyonu, "Manzum eserler 386" ve İngiltere Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları "Or. 982" numarada kayıtlı olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır. Bu *Dîvân*'da iki kaside, 22'si Farsça olmak üzere

toplam 95 gazel, bir terakib-i bent, 5'i Farsça 6 tarih kıt'ası, Farsça bir nesir parçası, bir rubai ve iki kıt'a, dört beyit bulunmaktadır. *Levhî Dîvânı* üzerine bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır (Bk. Özbay, 2013).

2. *Mi'râciyye*: Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde *Levhî*'nin manzum bir *Mi'râciyye*'sinin olduğunu belirtmektedir (Yavuz ve Özen, 1972: 213). Bursalı Mehmed Tahir'in *Dîvân*'dan ayrı, müstakil bir eser gibi bahsettiği bu eserin herhangi bir nüshasına rastlanmamıştır. Ancak şairin *Dîvân*'ındaki birinci kasidenin türü, mi'râciyye olup çalışmamızın da mihrini bu şiir oluşturmaktadır.

***Mi'râciyye*'sinin Şekil ve Muhteva Özellikleri**

Levhî, *Mi'râciyye*'sini kaside nazım şekliyle ve aruzun “*Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün*” vezniyle kaleme almıştır. Bu *Mi'râciyye*'nin, *Levhî Dîvânı*'nın iki nüshası ve bir şiir mecmuası olmak üzere üç nüshası bulunmaktadır. Bunlardan *Levhî Dîvânı*'nın her iki nüshasında da *Mi'râciyye*'nin toplam beyit sayısı 111 olup bu beyitler birbirlerinin aynısıdır. Ancak Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 696 numarada kayıtlı olan şiir mecmuasında 123 beyit bulunmaktadır. Bu nüshada *Dîvân* nüshalarından farklı 14 beyit yer alırken, *Dîvân* nüshalarında bulunan iki beyit ise bu nüshada bulunmamaktadır. Bu farklı beyitler de eklendiğinde *Levhî*'nin *Mi'râciyye*'sinin toplam beyit sayısı 125'i bulmaktadır. Şiirde şairin mahlası, 119. beyitte geçmektedir.

Levhî, *Mi'râciyye*'sinde zaman zaman imaleye başvurursa da genel anlamda vezni kullanmada başarılıdır.

Kasidede ek hâlinde redif ve mücerred kafiye kullanılmıştır:

Te'âla'llâh ol kim mücîb-i icâd u hilkatdür

Havâşş-ı nüsha-i kübrâ-yı âdemdür kerâmetdür

Şair, şiirde ahengi artırmak için söz tekrarlarına başvurma yoluna da gitmiştir. Genellikle mısra başlarında karşımıza çıkan bu tekrarlara na't bölümünde rastlanmaktadır:

Odur âdem ki şâh-ı mesned-i üns-i İlahîdür

Odur âdem ki bir ser-tâc-ı tekrîm ü fazîletdür B. 2

Mi'râciyye'nin ilk 20 beyti na'ttır. 21-34. beyitler arasını ise Peygamber Efendimizin hilyesi teşkil eder. Şair, bu bölümde Hz. Muhammed'in vücut özellikleri üzerinde durmuştur:

Cebîni ma'tla'-ı envâr-ı Haqq mahbûb-ı mu'tlaqdur

Mu'kavves ebruvâni resm-i tuğrâ-yı nübüvvedür B. 24

Dehānı feyz-baḥş-ı nükte-pāş-ı ḥikmet olmuşdur

Lisānı menba‘-ı ‘azbū’l-Firāt u cūy-ı ḥikmetdür B. 27

Şair, 35. beyitte bir gece Allah’ın hükmünün yerine geldiğini dile getirerek miraç konusuna giriş yapmış ve 42. beyte kadar miraç gecesinin önemi ve özellikleri hakkında bilgiler vermiştir:

Meger bir şeb ki bā-taḥdīr ü emr ü ḥükm-i Yezdānī

Zuhūra geldi ol kim muḳtezā-yı mihr ü şefkatdür B. 35

Birçok mi’râciyyenin giriş bölümlerinde karşımıza çıkan inşirah-ı sadr, miracın başlama yeri ve gerçekleştiği vakit gibi motifler Levhî’nin mi’râciyyesinde bulunmamaktadır. Şair, 42. beyitte Allah’ın Cebrail’e Hz. Muhammed’e Burak’ı ulaştırmasını istediğini ve sonraki beyitte ise onu miraca davet ettiğini söyleyerek asıl konuya girmiştir:

O şebdür kim Ḥudā emr eyledi Cibrīle cennetden

Burāk ile ḥabībüm Muşafāya vaḳt-i sür‘atdür B. 43

O zāt-ı pāke teblīḡ-i selām iblâḡ-ı da‘vet kııl

Bu şebdür k’oldı Mi‘râcı mübârek ḳutlu sâ‘atdur B. 44

Cebrail, Allah’tan aldığı bu emirle Burak’ı alıp Peygamberimizin amcasının kızı Ümmühani’nin evine getirir. Burak’a binen Hz. Peygamber, Mescid-i Aksa’ya gelir. Burada kendisini bekleyen peygamberlere iki rekât namaz kıldırdıktan sonra arşa yükselir. Ancak bu yükselişte birçok mi’râciyyede görülen göğün katlarını geçtikçe Hz. Âdem, Hz. İdris, Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Musa ile karşılaşması ve onlarla sohbet etmesi, merdivenle göğe yükselmesi, kendisine ilimlere dair sırların verilmesi gibi motifler bulunmamaktadır.

53-55. beyitler arasında Hz. Peygamber’in, Sidre makamına gelince Cebrail’in bu makamda durması dile getirilir ve Cebrail’in bu makamdan öteye geçmeyişinin sebebi açıklanır:

Maḳām-ı Sidrede Cibrīl ḳaldı i‘tizār itdi

Didi bu deñlü der-bes ol ki bendeñ de liyâḳatdur B. 53

Tecāvüz eylesem miḳdâr-ı uşbu‘ kendi ḥaddümden

Ser-â-pā bāl ü perrüm yaḳar ol kim nār-ı ‘izzetdür B. 54

Resûlâ sâña maḥşûş oldı bu mi‘râc-ı cismānī

Ḥabībâ saña maḥşûş oldı bu devlet ne devletdür B. 55

Daha Cebrail'in sözleri bitmeden Hz. Muhammed'in Sidre'den arşa yükselirken bindiği Refref çıkar gelir ve onu Allah'ın huzuruna götürür. 61-66. beyitlerde rü'yet yani Hz. Peygamber'in Allah'ın cemalini görmesi, bu durum karşısındaki hisleri ve şükretmesi anlatılır.

Habîbine şifâtiyle tecellî eyledi evvel

Şu meclâ ile kim esmâ-i zâtından 'ibâretdür B. 61

Dağî zâten tecellî-i cemâle oldı erzânî

Dinilmez hiç bir hâlet o zevk u şevke nisbetdür B. 62

67-92. beyitlerde tekellüm, yani Hz. Peygamber'in Allah'la konuşması anlatılır. Bu beyitlerde Allah, Peygamberimize olan sevgisini dile getirir ve ondan her ne isteği varsa söylemesini ister. Bunun üzerine Hz. Peygamber, ümmetinin başışlanmasını ister. Bu istek üzerine Allah, ceza günü ümmeti için şefaateçi olması hâlinde bu isteğinin kabul edileceğini söyleyerek Peygamberimizi müjdelir. Yine bu konuşmada beş vakit namazın farz kılınması motifi de dile getirilir. Ancak bazı mi'râciyyelerde anlatılan namazın önce elli vakit farz kılınması, Hz. Muhammed'in miraç dönüşü Hz. Musa'ya rastlaması ve onun telkinleri ile bu elli vakit namazın beş vakte düşürülmesi için Hz. Peygamberin Allah'a niyazda bulunması motifine değinilmemiştir:

Şalât-ı pençgâhı anlar için farz-ı 'ayn itdüm

Odur mi'râc-ı ümmet kim şalât için iķâmetdür B. 84

Şefâ'at kııl yarın rûz-ı cezâda ben kabûl itdüm

Murâduñ ey habîbüm anları çünkü şıyânetdür B. 92

Tekellümden (Hz. Muhammed'in Allah ile konuşması) sonra Hz. Peygamberin, önce Refref ardından da Burak'a binerek Ümmühani'nin evine dönmesi, sabah vakti sahabeye miraç hadisesini haber vermesi ve onların da duydukları bu olayın gerçekliğini tasdik etmeleri anlatılmıştır. Dört büyük halife (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali), birer beyitle övüldükten sonra Hz. Peygamber'in ailesine ve sahabelere salat ve selamda bulunulmuştur.

108-118. beyitler arası kasidenin tegazzül bölümüdür. Bu bölümde şair, peygamberimizi sahip olduğu özelliklerle övmüştür.

119. beyit ise şairin mahlasının geçtiği taç beyittir. Sonraki beyitlerde ise şair, Hz. Peygamber'den bütün Müslümanlara şefaateçisi olmasını diler.

Miraç hadisesiyle ilgili ayet ve hadislerden iktibas yapmak mi'râciyyelerde görülen ortak özelliklerden biridir. Levhî de *Mi'râciyye*'sinde bu türden iktibaslarla bulunmuştur. Şairin yaptığı iktibaslar, kısmi iktibas şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Necm Suresi 9. ayetteki “Daha yakın oldu.” anlamına gelen “وَأَدْنَى” ibaresi, yine aynı surenin 17. ayetindeki “(Muhammed’in) göz(ü) şaşmadı.” anlamına gelen “مَا زَاغَ الْبَصَرُ” ibaresi, aynı ayetteki “İki yay arası kadar.” anlamına gelen “قَابَ قَوْسَيْنِ” ibaresi ve Âl-i İmrân Suresi 110. ayetteki “En hayırlı ümmet.” anlamına gelen “خَيْرُ أُمَّةٍ” ibaresi bu iktibaslara verilebilecek örneklerdir.

O mekhlûlü'l-başar sulţân-ı mā-zāğā'l-başar dur kim

Nigāhı sūy-ı Hāğğā her dem ü her gāh u sâ'atdür B. 26

O şebdür k'oldı řālî'-i māhtāb-ı burc-ı ev-ednā

O şebdür kim řulū'-ı necm-i dürrî-i sa'adetdür B. 38

Görüp dīdārumı irdüñ mağām-ı kâbe kavseyne

Dağî bundan ziyāde olmaz ol kim şadr ü rif'atdür B. 71

Ĥabībā ümmetüñ ĥayru'l-ümemdür řād u řandān ol

Resülā ümmetüñ hep rest-gārān-ı 'uķūbetdür B. 83

Şair, bir hadis-i kudsîden alıntı olan ve “Gizli bir hazine idim.” anlamına gelen “كَنْزٌ مَخْفِيًّا” ibaresine de atıfta bulunmuştur:

Ĥafî bir kenz idüm ma'düm idi dünyā vü mā-fihā

Dağî nā-būd idi ketm-i 'ademde ol ki keşretdür B. 85

Nüsha Özellikleri

Mi'râciyye'nin üç nüshası bulunmaktadır. Bunlardan ilki Millet Kütüphanesi Ali Emirî Efendi Koleksiyonu, “Manzum eserler 386” numarada kayıtlı olan *Dîvân* nüshasının 1b-4a sayfalarında kayıtlıdır. Harekesiz talik hatla yazılan bu nüshanın her sayfası 21 satırlı olup sayfa kenarları altın yıldız cetvellidir. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değildir. Toplam beyit sayısı 111'dir.

İkinci nüsha İngiltere Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları “Or. 982” numarada kayıtlı bulunan *Dîvân*'ın 1b-4a sayfalarındadır. Harekesiz talik hatla yazılmıştır. Her sayfada 21 satır olup sayfa kenarları cetvelsizdir. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değildir. Toplam beyit sayısı 111'dir.

Üçüncü nüsha ise “Millet Kütüphanesi Ali Emirî Efendi Koleksiyonu, Manzum eserler 696” numarada kayıtlı olan şiir mecmuasının 106b-108b sayfalarındadır. Bu mecmua, 1157 / 1744-45 yılında tertip edilmiş olup daha çok 17-18. yüzyıl şairlerinin şiirlerini ihtiva etmektedir. Bu şiirlerin büyük çoğunluğu dinî ve hikemî tarzdadır. Levhî'nin *Mi'râciyye*'sinin sonunda

mecmua derleyicisi Bâkî Efendi'nin düşürdüğü 1127 / 1715 tarihine bakarak şiirin, bu tarihte veya bundan önce yazıldığı söylenebilir. Şiirin bu nüshadaki toplam beyit sayısı 123'tür.

Çalışmamızda tenkidli metin oluşturulurken *Divân*'ın Millet Kütüphanesi nüshası için AED., British Museum nüshası için B., Millet Kütüphanesi'nde kayıtlı şiir mecmuası içinse AEM. kısaltması kullanılmıştır.

Metin

[B. 1b, AED. 1b, AEM. 107b]

Kaşîde-i Mi' rāciyye⁷⁹

Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün

Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥîm⁸⁰

1. Te'āla'llāh ol kim mūcīb-i icād u ḥilḳatdür
Ḥavāşş-ı nüşha-i kübrā-yı ādemdür kerāmetdür
2. Odur ādem ki şāh-ı mesned-i üns-i İlahîdür
Odur ādem ki bir ser-tāc-ı tekrîm ü fazîletdür
3. Odur ādem ki vechi kıble-i kerrūbiyān oldı
Aña ta' lîm-i esmā tām bir endām-ı ḥil' atdür
4. Odur ādem ki andan feyz-yāb olmaḳdadur 'ālem
Odur ādem ki nev-bār-ı nihāl-i ḳabiliyyetdür⁸¹
5. Olur bi'l-ḳuvve eflāk u 'anāşır kār-gir ammā
O kārūñ intihā-yı fi' li ādemden kināyetdür⁸²
6. Netice ādem oldı cümle-i mevcūd-ı 'ālemden
Meger arz u semā şuḡrā vü kübrā-yı ḥaḳîḳatdür⁸³
7. Mücerred müfredāt 'aḳl u nefes ü rûḥ bi'l-cümle
Olurlar mā'îl-i terkîb-i ādem özge ḥāletdür⁸⁴

⁷⁹ Kaşîde-i Mi' rāciyye: Mi' rāciyye B., AED.'de yok.

⁸⁰ AEM.'de yok.

⁸¹ nev-bār-ı nihāl-i ḳabiliyyetdür: metn-i mücmel-i taşîl-i ḥikmetdür: nev-bār-ı nihāl-i ḳabiliyyetdür AEM.

⁸² Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

⁸³ Meger arz u semā: Şehadet ḡayb ile AED. ve B.

⁸⁴ Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

8. Eger olmasa âdem ‘âlem olmaz ‘âlem âdemsüz
Mişâl-i cism-i efsürde ten-i bî-rûh-ı şûretdür
9. Olur eczâ-i ‘âlem mużmaḥil âdem fenâ bulsa
Kıyâmet inkıṭâ‘-ı nesl-i âdemden ‘ibâretdür⁸⁵
10. ‘Aṭâ-yı kibriyâ bî-ḥadd ü lâ-yuḥşâdur âdemde
Ne ni‘metdür ol kim âdemde ‘aql u derk ü fiṭnatdur
11. Be-her ḥâlet ta‘abbüdden degüldür âdemi ḥâlî⁸⁶
Mükerrerem eyleyen insânı teslîm ü iṭâ‘ atdur⁸⁷
12. Biribirine bir vech ile uymaz ḥâlî insânun
Tecelliyât-ı Bârî lâ-yü‘ add ü bî-nihâyetdür⁸⁸
13. Bağılsa birbirine beñzemez eşkâl ü sîmâda
Velîkin mütteḥiddür ol ki feyz-i âdemiyyetdür
14. Tefâvüt üzre iken birbirinden rütbe-i âdem
Olur her kişi yine ḥâline şâkir ğarâbetdür
15. ‘Acebdür iḥtilâf-ı meşreb-i ebnâ-yı âdem kim
Kimisi ṭâlib-i ‘izzet kimi cüyâ-yı miḥnetdür
16. Vücûd-ı âdemi perverde eyler ‘âlem el-ḥâşıl
Dinilse âdeme ebnâ-yı ‘âlemdür işâbetdür
17. Bulunmaz mâ-‘adâ-yı zât-ı âdemde o ḥaşlet kim
Tecellâ-yı Cemâlü’lîlâha isti‘dâd-ı rü’yetdür
[AEM. 108a]
18. Teraḳḳîden ‘atâ-yı üns-i Ḥaḳḳa maḫhar âdemdür
Degül âdem o kim üftâde-i çâh-ı ṭabî‘ atdür⁸⁹

⁸⁵ Bu beyit, AED. ve B.’de yok.

⁸⁶ ta‘abbüdden: ‘ibâdetden AED. ve B.

⁸⁷ insânı: insân AED. ve B.

⁸⁸ lâ-yü‘ add ü: lâ-yü‘ add AED.

⁸⁹ Degül âdem o kim üftâde-i çâh-ı ṭabî‘ atdür: Tenezzül ‘âlem-i insâna mefhûm-ı maḥabbetdür AED. ve B.

[B. 2a, AED. 2a]

19. Pey-â-pey kıadr ü isti' lâda âdem ber-ter olmağda
Ne devletdür ki âdem hâzin-i genc-i emânetdür⁹⁰
20. Vücüd-ı âdemîdür ' illet-i gâ'iyye-i ' âlem
Olan maşşûd âdemden dağı şâhib-sa' âdetdür
Hilye-i Şerîf⁹¹
21. O bir fazl-ı İlahîdür ki geldi ' âlem-i kevne
Anuñ irsâl ü ba' şî ' âlemîne ' ayn-ı rahmetdür
22. Celî-mâye o bir ' âlî-himem vâlâ şiyemdür kim
Fîrâz-ı ' arşı geçmiş serv-i bostân-ı melâhatdur
23. Cihân-pîrâye sultân-ı rüsül şâh-ı muşaddes kim
Mu' anber-gîsü-yı müşgîni pür-büy-ı le'âfetdür
24. Cebîni ma'la' -ı envâr-ı Haşş maşbüb-ı mu'laşdur
Muşavves ebruvânı resm-i tuğrâ-yı nübüvveddür
25. Ruşıdur mâh-ı burc-ı iştîfâ şaşşü'l- kamer sırrın
İşâret eyler ol binî ki engüş-i şehâdetdür
26. O meşhülü'l-başar sultân-ı *mâ-zâğa'l-başar*dur kim
Nigâhı süy-ı Haşşka her dem ü her gâh u sâ' atdür
27. Dehâmı feyz-başş-ı nükte-pâş-ı hikmet olmuşdur⁹²
Lisânı menba' -ı ' azbü'l-Fîrât u cüy-ı hikmetdür⁹³
28. Haşı reyşân u haddi lâle ca' dı sünbül ü şeb-bü⁹⁴
O gül-ruşsâr el-Haşş şâhid-i gül-büy-ı vaşdetdür⁹⁵

⁹⁰ hâzin: hâzin AED. ve B.

⁹¹ Başlık, AED. ve B.'de yok.

⁹² feyz-başş: feyz AED.; olmuşdur: Haşşdur AED. ve B.

⁹³ hikmetdür: re'fetdür AED. ve B.

⁹⁴ ca' dı: çıkdı AED.; şeb-bü: şeb-büy AED.

29. O nesr̄in gūş u gülnūş u melek-hū ‘ anber̄in-gīsū
O billūr̄in gerden sīm-ten kim maḥz̄-1 ‘ işmetdür⁹⁶
30. Yegāne inşirāḥ-1 şadr bulmuş maḥz̄-1 nūr olmuş⁹⁷
O sulṭān-1 dü-‘ ālemdür ki ‘ ālī-cāh-1 ‘ izzetdür
31. Yed-i ṭulā-yı ḳadri eylemiş āgūş āfākı
Kef-i iḥsān u luṭfi şübhe yoḳdur çarḥ-1 vūs‘ atdür
32. Ser-ā-pā tāb-nāk u nāzūk idi cismi ol şāhuñ
Eşer ṭutmazdı mūdān ol ki baṭn u nāf-1 ḥāzretdür
33. Hemān ol sāk-1 sīm̄in nūrdur şūret-pezīr olmuş
Laṭīf ü pāk ü nāzik bī-teşakḳuk bī-ḥuşūnetdür⁹⁸
34. Eger şu üzre cārī olsa istib‘ ād olunmazdı
Teferrücgāhı ol sulṭān-1 dīnūñ ‘ arş-1 ḳudretdür⁹⁹
Mi‘ rāc¹⁰⁰
35. Meger bir şeb ki bā-taḳdīr ü emr ü ḥūkm-i Yezdānī
Zuhūra geldi ol kim muḳtezā-yı mihr ü şefḳatdür
36. Meger bir şeb ki baḥr-1 luṭf-1 bārī cūşa gelmişdi
Bedīd olmuşdı ol kim gevher-i ‘ aşḳ u maḥabbetdür¹⁰¹
- [B. 2b]

37. O şeb kim āsmāna vecd ü ḥālet cilve virmişdür
Melekler çarḥa girmişdür ki vaḳt-i ‘ ayş u ‘ işretdür
- [AED. 2b]

⁹⁵ vaḥdetdür: Raḥmetdür AED. ve B.

⁹⁶ maḥz̄-1 ‘ işmetdür: kārı re’fetdür AEM.

⁹⁷ Maḥz̄-1: ‘ ayn-1 AED. ve B.

⁹⁸ Laṭīf ü pāk ü nāzik: Laṭīf-i bī-tekessür AED. ve B.

⁹⁹ Teferrücgāhı ol sulṭān-1 dīnūñ: Ki ol rūḥ-1 mücessem pā-nihād-1 AED. ve B.

¹⁰⁰ Başlık, AED. ve B.’de yok.

¹⁰¹ ‘ aşḳ u maḥabbetdür: feyz-i maḥabbetdür AED. ve B.

38. O ŧebdür k'oldı ŧāli' -i māhtāb-ı burc-ı *ev-ednā*
O ŧebdür kim ŧulū' -ı necm-i dürri-i sa'ādetdür
39. Görince vech-i pāk-i Muŧafāyı ıudsiyān ol ŧeb
ŧafaı yirinde ħayretten ħamu rü-māl-i ħacletdür
40. ŧafaı ŧanmañ ki gülgün ħullelerle seyre geldiler¹⁰²
Kenār-ı āsmān ħürāya ol ŧeb cāy-ı nüzhetdür
41. ŧafaı gülnārı pīrāhen nücüm altun beneklerdür
Duħāmı cetr-i nüh-ŧāıuñ ŧehi ol mäh-ı ŧal' atdur¹⁰³
42. O ŧeb kim farı-ı raħmet 'arŧı teng itdi tecelliden
O ŧebdür kim 'ibāda māye-i luıf u 'ināyetdür
43. O ŧebdür kim Ĥudā emr eyledi Cibrīle cennetden
Burāk ilet ħabībüm Muŧafāya vaıt-i sür' atdür
44. O zāt-ı pāke teblīĝ-i selām iblāĝ-ı da' vet kıı
Bu ŧebdür k'oldı Mi' rācı mübārek kıtıı sā' atdur
45. İriŧdi cennete Cibrīl ol dem bir Burāk aldı
K'anuñ vaŧfında kıaŧırdur o kim laıf u 'ibāretdür¹⁰⁴
- [AEM. 107b]
46. Hem anı Ümmühānī ħānesine irdi Cebrā'ıl
Getürdi yirine anı kim ol ādāb-ı da' vetdür¹⁰⁵
47. Alup ol ŧehsüvārı Mescid-i Aıŧşāya 'azm itdi
İriŧdi gördi rüh-ı enbiyā ħāzır cemā' atdür
48. İki rek' at ŧal'āta iıtidā kııldılar ol demde¹⁰⁶
Yirine geldi ol ma' nā ki mefhüm-ı imāmetdür

¹⁰² gülgün: gülgüne AED.

¹⁰³ Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

¹⁰⁴ o kim: eger AED. ve B.

¹⁰⁵ Ol ādāb-ı da' vetdür: resm ü de'b-i da' vetdür AED. ve B.

¹⁰⁶ ŧal'āta: namāza AEM.

49. Şefâ' atla olur yarın Mehemmed cümleye aqdem
Olur zâhir imâmet remzi ol gün kim kıyâmetdür¹⁰⁷
50. Mürüvvet Muştafânuñdur şefâ' at Muştafânuñdur
İmâmet Muştafânuñdur ki ol maqbûl-ı hâzretdür¹⁰⁸
51. İmâmü'l- enbiyâ andan 'urûc-ı âsmân itdi
Teferrüc iderek anı ki hikmetdür ü 'ibretdür
52. İrişdigince her bir âsmâna fer ü devletle ¹⁰⁹
Melekler irüşirdi maqşad ol şâhı ziyâretdür
53. Maqâm-ı Sidrede Cibrîl kâldı i' tizâr itdi¹¹⁰
Didi bu deñlü der-bes ol ki bendeñ de liyâkatdur¹¹¹
54. Tecâvüz eylesem miqdâr-ı uşbu' kendi haddümden ¹¹²
Ser-â-pâ bâl ü perrüm yaqar ol kim nâr-ı ' izzetdür
55. Resûlâ saña maşşûş oldı bu mi' râc-ı cismânî
Hâbîbâ saña maşşûş oldı bu devlet ne devletdür
56. Yüri bî-bâk ü bî-pervâ senüñdür yâ Nebiyya'llâh
Eger luţ u ' inâyetdür eger fazl u hidâyetdür
57. Dağî söz irmedin pâyâna irdi Refref ol demde
O Refref kim vuşûl-ı ' aşîkı ma' şûka âletdür¹¹³
58. Alup ol zât-ı pâki ' izz ü devletle revân oldı¹¹⁴
Açup râh-ı Hüdâya anı kim bâl-i ' azîmetdür
59. Kârup Refrefde âhîr Aħmed irdi Hâzret-i Hâkka

¹⁰⁷ Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

¹⁰⁸ Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

¹⁰⁹ fer ü devletle: ferr-i devletle AED. ve B.

¹¹⁰ Cibrîl: Cebre'îl AED.

¹¹¹ bu deñlü der-bes ol ki bendeñ de liyâkatdur: maqdûr olan bendeñ de bir deñlü liyâkatdür AED. ve B.

¹¹² Haddümden: hadd-i zâtumdan AED. ve B.

¹¹³ Bu beyit, AEM.'de yok.

¹¹⁴ Alup ol zât-ı pâki ' izz ü devletle revân oldı: Virüb def an selâm aldı Resûlu'l-lâhı ol demde AED. ve B.

O hazret kim şifāt u zātı cāmi^c vāhidiyyetdür¹¹⁵

60. Pes ol hazret ki ğaybu'l-ğayb oqurlar ğayb-ı muṭlaqdur¹¹⁶
O hazret kim cemi^c māsivādan maḥz-ı ğaybetdür

61. Ḥabībine şifātiyla tecellī eyledi evvel
Şu meclā ile kim esmā-i zātından ^c ibāretdür¹¹⁷

[B. 3a]

62. Daḥī zāten tecellī-i cemāle oldı erzānī
Dinilmez hiç bir ḥālet o zevk u şevke nisbetdür

[AED. 3a]

63. O ser-ḥayl-i rüsül bir ḥāle irdi kim degül qābil
Anı vaşf eylemek kim bezm-i ḥāşsu'l ḥāşş-ı vuşlatdur

64. Tecellā-yı eḥaddan Aḥmed oldı kendiden zā'ıl
Vişālūñ reyb olunmaz ibtidā-yı ḥāli ḥayretdür¹¹⁸

65. Maḥvdan şahva geldi andan ol maḥbüb-ı sübhānī
Görüp didār-ı Ḥaqqı gitdi ol kim ḥāl-i dehşetdür¹¹⁹

66. Neşāt ile edā-yı ḥamd ü medḥ-i Kibriyā kıldı¹²⁰
Şalāt ü ger taḥiyyāt u selām u şükr ü ni^c metdür

67. Cenāb-ı Ḥazret-i Bārī ḥabībine ḥiṭāb idüp¹²¹
Ḥabībüm dideler rüşen ki nüzhetgāh-ı rü'yetdür¹²²

68. Benem maḥbüb-ı maṭlūbuñ benüm ma^c şūq u mergūbuñ
Ḥabībā merḥaben-bik ey ḥoşā vaqt-i meserretdür

¹¹⁵ Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

¹¹⁶ Pes ol hazret ki ğaybu'l-ğayb oqurlar ğayb-ı muṭlaqdur: Ḥuzūr-ı ^c izzete ānide irişdirdi ol şāhı AED. ve B.

¹¹⁷ Şu: o AED.

¹¹⁸ Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

¹¹⁹ Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

¹²⁰ ḥamd ü medḥ-i: medḥ ü ḥamd-i AEM.

¹²¹ Cenāb-ı Ḥazret-i Bārī ḥabībine ḥiṭāb idüp: Yirine geldi çün ta^c zīm andan Ḥaqq ḥiṭāb itdi AEM.

¹²² Ḥabībüm: Didi kim AED. ve B.

69. Senüñçündür bu hestî-i dü-kevn ey Aḥmed-i Muḥtâr
Senüñ zâtuñ ḥabîbâ bâ' iş-i îcâd ü ḥilkatdür¹²³
70. Vücûduñdur vücûd-ı ' âleme ser-mâye-i teşrîf¹²⁴
Ḥabîbâ zât-ı pâküñ mihr-i gerdün-ı şerâfetdür¹²⁵
71. Görüp dîdârumı irdüñ maḳâm-ı *kâbe kavseyne*
Daḥî bundan ziyâde olmaz ol kim ḳadr ü rif' atdür
72. Saña ben ' âşıḳam yâ Muḥtafâ sen baña maḥremsin
Senüñ zâtuñ ḥabîbâ mâye-i mihr ü maḥabbetdür¹²⁶
73. Senüñ her bir niyâzuñ ben ḳabûl itdüm ki yâ Aḥmed
Dirâyetdür senüñ tedbîr ü re'yüñ hem işâbetdür
74. Murâduñ her ne ise iste benden bâk ü pervâsuz¹²⁷
Olur ḥâşıl ḥabîbâ söyle vaḳt-ı ' arz-ı ḥâcetdür¹²⁸
- [AEM. 108a]
75. Dehânın ḡonçe-veş açdı nesîm-i luḳ ol şâhuñ
Didi ancaḳ niyâzum ' afv-ı cürm ü vizr-i ümmetdür
76. İlähî baña baḡışla günehkâr ümmetüm cümle
Naşîb-i ümmetüm ḳıl anı kim dîdâr u cennetdür
77. Daḥî emn ü emânuñda olalar dâr-ı dünyâda
Murâdum anları hevl-i ḳıyâmetden şıyânetdür¹²⁹
78. Cenâb-ı kibriyâ andan ḥabîbine ḥiṭâb idüp¹³⁰
Didi kim baḥr-ı fazl u raḥmetüm bî-ḥadd ü ḡâyetdür

¹²³ Senüñ zâtuñ ḥabîbâ bâ' iş-i îcâd ü ḥilkatdür: Eger sen olmasañ olmazdı ol kim ḥulḳ-ı fıtratdur AEM.

¹²⁴ Vücûduñdur vücûd-ı ' âleme ser-mâye-i teşrîf: Vücûd-ı her dü-kevne ' aşḳuñ oldı bâ' iş ü bârî AEM.

¹²⁵ Ḥabîbâ zât-ı pâküñ mihr-i gerdün-ı şerâfetdür: Eger sen olmasañ olmazdı ol kim ḥulḳ u fıtratdur AED. ve B.

¹²⁶ Senüñ zâtuñ ḥabîbâ mâye-i mihr ü: Ser-â-pâ zât-ı pâküñ luḳ-ı mefhüm-ı AED. ve B.

¹²⁷ bâk ü pervâsuz: kim olur ḥâşıl AED. ve B.

¹²⁸ Olur ḥâşıl ḥabîbâ: Merâmuñ her ne ise AED. ve B.

¹²⁹ Murâdum anları hevl-i ḳıyâmetden şıyânetdür: Ḥudâyâ eyle icrâ anı kim ḥıfz u hirâsetdür AEM.

¹³⁰ Cenâb-ı kibriyâ andan ḥabîbine ḥiṭâb idüp: Ḥudâ-yı Zü'l-celâl ol dem kemâl-i luḳ-ı cüdından AED. ve B.

79. Senüñ ümmetlerüñ bir kaçresinden ğark olurlar hep
Nedür bir müşt-i ħāküñ ħadri yâ Aĥmed ne minnetdür
80. Saña ‘azm-i celālüm ħaĥkı için ümmetüñ virdüm
Naşīb-i ümmetüñdür ol ki mefhüm-ı selāmetdür¹³¹
81. Zâ‘if ü nâ-tüvân-ı ĥaste-dildür ümmetüñ ammâ
Senüñ şer‘-i ħavīmüñ anlara dârü-yı şıĥĥatdur
82. Ĥabībâ ümmetüñ *ĥayru’l-ümme*dür şād u ĥandân ol
Resülâ ümmetüñ hep rest-gārân-ı ‘uĥûbetdür¹³²
83. Şalât-ı pençġāhı anlar için farz-ı ‘ayn itdüm
Odur mi‘râc-ı ümmet kim şalât için iĥāmetdür
84. Benüm ĥikmetlerüm ĥalĥ-ı cihân idrāke ‘ācizdür
Ĥulumdan geçmem ey Aĥmed ĥuşûsâ ehl-i tã‘ atdür
85. Ĥafî bir kenz idüm ma‘düm idi dünyâ vü mâ-fîhâ
Daĥi nâ-büd idi ketm-i ‘ademde ol ki keşretdür¹³³
- [B. 3b]
86. Teĥzâzâ-yı müsemmâ eyleyüp esmâ zuhûr itdi
O kim bu ĥâdişât-ı ‘āleme mülk ü şehâdetdür
- [AED. 3b]
87. Beni her kim ki bildi devlet-i ‘uĥbâya yol buldı
Ĥalanlar küfr içinde cümle der-zecr ü meşâĥkatdür¹³⁴
88. Caĥîme müstaĥaĥĥ oldı seni inkâr idenler heb
Teşebbüs eyleyen dāmānuña ehl-i sa‘ ādetdür¹³⁵
89. Ne ġam yirsin ki yâ Aĥmed saña ümmet olanlar hep
Beni tevĥîd iderler şāĥib-i dîn ü diyānetdür¹³⁶

¹³¹ Naşīb-i ümmetüñdür ol ki mefhüm-ı selāmetdür: Emîn ol kim naşīb-i ümmetüñ bi’l-cümle re’fetdür AED. ve B.

¹³² Ĥabībâ: Resülâ AEM.

¹³³ ketm-i ‘ademde ol ki keşretdür: ger kevdür ger zîb ü zînetdür AEM.

¹³⁴ Ĥalanlar küfr içinde: Her ol kim müşrik oldı AEM.

¹³⁵ Bu beyit, AEM.’de yok.

¹³⁶ Bu beyit, AED. ve B.’de yok.

90. Şefâ' at kı1 yarın rûz-ı cezâda ben kabûl itdüm
Benüm ismümle ismüñ zıkr idenler ehl-i cennetdür¹³⁷
91. İdüp tatyîb kalb-i Muştafâ virdi tesellîler
Nice esrâr keşf oldu ki hep hâşıl beşâretdür
92. Pes andan didi kim dîdâra toymak olmaz ey Aḫmed
İcâzetdür saña bâkîdür ol kim yine şoḫbetdür
93. *Ebiytü* 'inde rabbî sufrasından seyr olup andan
Tamâm oldu o kim tâ' zîm ü tekrîm-i zîyâfetdür¹³⁸
94. İdince 'azm-i 'avdet Muştafâ Refref bedîd oldu
Getürdi yirine anı kim ol âdâb-ı hızmîdür¹³⁹
95. Mişâl-i hâle ol mâhı der-âgûş eyleyüp def an¹⁴⁰
Maḫâm-ı Sidreye irdi te' âla'llâh ne 'izzetdür¹⁴¹
96. Mübârek-bâda geldiler muḫarriblerle fevc-â-fevc
Melekler kim ḫamusı menzilet-pîrâ-yı ḫurbetdür
97. O şeb seyr ü temâşâ-yı Resûli 'add ne mümkindür
Na'im ü ger caḫîm ü şevḫdür ger ḫavf u ḫaşyetdür¹⁴²
98. Burâḫ u Cebre'îl ile sa'âdetle nüzül itdi
Melik leşker o şeh kim her dü-'âlem aña milketdür
99. İrişdi Ümmühânî ḫânesine ân-ı vâhidde
Daḫi germ idi ol kim pister-i faḫr-ı risâletdür¹⁴³
100. Bir ibriḫûñ tamâmen âbı rîzân olmadın geldi

¹³⁷ Benüm ismümle ismüñ zıkr idenler ehl-i cennetdür: Murâduñ ey ḫabîbüm anları çünkim şıyânetdür AEM.

¹³⁸ Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

¹³⁹ Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

¹⁴⁰ Mişâl-i hâle ol mâhı der-âgûş eyleyüp def an: Resûl-ı Ḥaḫḫ yine bâ-emr ü ḫükm-i ḫudret-i Bârî AED. ve B.

¹⁴¹ 'izzetdür: himmetdür AEM.

¹⁴² Na'im ü ger caḫîm: Caḫîm ü ger na'im: AEM.

¹⁴³ ol: o B.; faḫr-ı risâletdür: şâḫib-sa'âdetdür AED. ve B.

Müeyesser oldu ol ma' nen ki mi' rācıyla ' avdetdür

101. Şeçergeh viridi mi' rācın haber ol muhbir-i şādık
Şahābī itdi icrā anı kim farṭ-ı şadākatdür

102. Zihī aşhāb kim taşdıķ ile şābit-ķademlerdür
Kim anuñ her birisi necm-i gerdün-ı hidāyetdür

103. Hūşūşā yār-ı ğarı Hāzret-i Şıddıķ-i ekber kim
Murādıdur rızāsı kārı teslīm ü itā' atdur

[AEM. 108b]

104. ' Ömer kim viridi şer' -i müstaķıme revnaķ-ı küllī
O sulṭān-ı cihān fetḫüñ işi ' adl ü ' adāletdür

105. Hāyā vü hilm ile ' Oşmān-ı Zı'n-nüreyin-i fāzıl kim
Ma' ārif maḫzenidür menba' ı ' ilm ü fazīletdür

106. ' Alīyyü'l-Murtazā şīr-i Hudā dāmād-ı peygāMBER
Kim anuñ vaşf u şānı neyyir-i çarḫ-ı velāyetdür¹⁴⁴

[B. 4a]

107. Şalāt u şad selām āline aşhābına olsun kim
Ķamusı reh-nümā-yı sālīk-i rāh-ı şerī' atdür

Matla'¹⁴⁵

108. Hābībā rūy u būyuñ maķsemün bih? bi'l-kināyetdür
Cebīn ü ḫaṭṭuña leyl ü duḫā nāzil bir āyetdür¹⁴⁶

109. Eba'l-Ķāsım Muḫammed Muşṭafāsın Aḫmed ü Hāmid
Senüñ memdüḫ u meşķūr oldığuñ bī-şübhe müşbetdür¹⁴⁷

[AED. 4a]

110. Seni medḫ eylemek farz oldu çün Allāh medḫ itdi
Senüñ medḫüñde olmaķ ādeme maķbül-i ṭā' atdur

¹⁴⁴ vaşf u şānı: vaşf-ı şānı AEM.

¹⁴⁵ Başlık, AED. ve B.'de yok.

¹⁴⁶ Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

¹⁴⁷ memdüḫ: maḫmūd AEM.

111. Cihāna şoñra geldüñ enbiyāya piş-rev olduñ
Nebiler saña ümmet olmağa bi'l-cümle hasretdür
112. Beyān olmaz senüñ bir hāl ile aḥvāl ü eṭvāruñ
Resülā bi-nihāyetdür o kim zātuñda midḥatdür¹⁴⁸
113. Seni vaşf itmede çoğdur kuşurum yā Nebiyya'llāh
Bilürsüñ cümle ḥālüm i' tizār itmek ne ḥācetdür¹⁴⁹
114. Benüm şol müstemend ü dil-figend ü derdmendüñ kim
İşüm cürm ü ḥaṭadur ekşer aḥvālüm şeḳāvetdür¹⁵⁰
115. Senüñ sünnetlerüñ icrāda her bārı tekāsülde
Velīkin ārzū-yı nefis ile kārüm cesāretdür
116. Ḥavāss-ı zāhirüm şavmumda māzbūṭ olmadı ḥayfā
Şalātumda ḥuzūrumdan bedeldür ol ki ğıybetdür
117. Velīkin i' tiḳādumda ḥalel yok pāk ü şāfīdür
Ziyān irmez elümde ḥubb-ı zātuñ bir biḳā' atdür
118. Ḥabībā serverā ālem-penāhā ma' delet-kārā¹⁵¹
Ḥidivā mihterā kārün senüñ luṭf u ' ināyetdür
119. Şefī' ü'l-müznibā rüz-ı cezā iḥsān u luṭf eyle
Murādı **Levḫi**-i bi-çārenüñ senden şefā' atdür
120. Ḥudāvendā amı şāyeste-i iḥsān u fāzluñ kı¹⁵²
Kerem-baḥşā senüñ kārūñ semāḥatdur şeḳāvetdür
121. 'Uşāt-ı Müslimīne merḥametle bir nigāh itseñ
Ḥudā 'afv eylemek emr-i muḥaḳḳaḳ bi'ş-şarāḥatdür
122. Zülāl-i şeḳātüñle ḥalkı hep sīr-āb-ı mümkindür

¹⁴⁸ Bu beyitin ikinci mısraları AED. ve B. nüshalarında ilk mısradır. Bu nüshalarda ikinci mısra ise şöyledir: Mekārimdür senüñ ḥulḳ-ı 'azīmüñ maḥz-ı raḥmetdür

¹⁴⁹ Bilürsüñ: Bilürsin AED. ve B.

¹⁵⁰ Bu beyit, AED. ve B.'de yok.

¹⁵¹ ma' delet-kārā: mekrümet-kāra AED. ve B.

¹⁵² iḥsān: a' ṭāf AED. ve B.

Gider dil-teşnelerden ger tef-i tâb u harâretdür

123. Hedâyâ-yı taḥiyyât u selâmum sen ḳabûl eyle
Murâd u maḳşadum senden temettu^c dur ticâretdür¹⁵³
124. Ola mādâm kim deryâ-yı raḫmet lücce-ber-lücce
Ki her bir lüccesinüñ ḳaṭresi ^cummân-ı füşhatdür¹⁵⁴
125. Ḥudâdan saña her bir ḳaṭresince yâ Nebiyya'llâh
Şalât u şad selâm olsun ki bî-ḫadd ü nihâyetdür

Sonuç

Mi'râciyyeler Hz. Muhammed'in Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya, oradan da göğe yükselişini anlatan nazım türleridir. Edebiyatımızda daha çok manzum şekliyle karşımıza çıkan bu türde genellikle mesnevi ve kaside nazım şekilleri tercih edilmiştir. Bu türde yazılan eserler müstakil bir eser olabildiği gibi çeşitli eserlerde bir bölüm hâlinde de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle birçok divanda kaside nazım şekliyle kaleme alınan mi'râciyyeler bunun en güzel örnekleridir.

18. yüzyıl şairlerinden olan Levhî Hasan Efendi de *Dîvân*'ında kaside nazım şekliyle bir mi'râciyye bulunmaktadır. Aruzun "*Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün*" vezniyle kaleme alınan bu şiir, *Dîvân*'da toplam 111 beyittir. Ancak bu *Dîvân*'ın bilinen iki nüshası dışında bir şiir mecmuası nüshasında ise bu şiir 123 beyittir. Bu nüshalarda birbirinde olmayan beyitler de dikkate alındığında ise toplam beyit sayısı 125'tir. Na't, hilye ve miraç olmak üzere üç bölümden oluşan bu şiirde şair; önce Peygamberimizi övmüş, ardından onun sahip olduğu özelliklerden bahsetmiş ve daha sonra miraç hadisesini samimi bir üslupla anlatmıştır. Levhî, şiir boyunca diğer divan şairleri gibi çeşitli mazmunlar, edebî sanatlar ve ifade şekilleriyle orijinalliği yakalamayı bilmiştir.

Kaynaklar

- ABDULKADİROĞLU, A. (1999). *İsmail Belîğ, Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. Ankara: AKM Başkanlığı Yay.
- AKAR, M. (1981). Nâyî Osman Dede ve Mi'râciye'si. *Selçuk Üniv. Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 1, 1-16.
- AKAR, M. (1987). *Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

¹⁵³ Murâd u: Murâdum AED. ve B.

¹⁵⁴ ^cummân: ^cummâna AED. ve B.

- AKAR, M. (1992). Erzurumlu Şair Muhammed Lütfî'nin Mi'râcû'n-Nebî'si ve Mi'râc-nâmelerimiz Arasındaki Yeri. *Türk Kültürü Dergisi*, 30(352) 498-504.
- AKBAŞ, S. (2006). *Süleyman Nahîfî'nin Mi'râciyyesi (Metin-Muhtevâ-Tahlil)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AKBAYAR, N. (1998). *Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmânî (Yâhud Tezkîre-i Meşâhir-i Osmânî)*. (C. 3). İstanbul: Kültür Bakanlığı-Tarih Vakfı Ortak Yay.
- AKDOĞAN, Y. (1989). Mi'râc, Mi'râc-nâme ve Ahmedî'nin Bilinmeyen Mi'râc-nâmesi. *Osmanlı Araştırmaları*, IX, İstanbul, 264-310.
- AKSOY, H. (2010). Şemseddin Sivâsî Hayatı Eserleri ve Mevlid'i. *İlim ve Kültür Tarihinde Sivâsiler Ulusal Sempozyumu Tebliğleri*, Ankara: Özkan Matbaacılık, 141-159.
- AKSOYAK, İ. H. (2006). *Ahmed-i Yesevî'nin Rumelili Bir Takipçisi Üsküplü Atâ Tuhfetü'l-Uşşâk*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10713,girisvemetinpdf.pdf?0> (ET: 17.12.2015).
- AKSOYAK, İ. H. (e-kitap). *Gelibolulu Mustafa Âlî, Tuhfetü'l-Uşşâk*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10684,metinpdf.pdf?0> (ET: 15.12.2015).
- ALPARSLAN, M. (2007). *İbrahim Şânî Lârendevî'nin Gülşen-i Efkar Mesnevîsi (Metin-Muhtevâ-Tahlil)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ARSLAN, M. ve AKSOYAK, İ. H. (e-kitap). *Gelibolulu Âlî Riyâzû's-Sâlikîn*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10681,girisvemetinpdf.pdf?0> (ET: 15.12.2015).
- ATİK GÜRBÜZ, İ. (2011). *İlâhizâde Mehmed Emîn Vâsık Dîvân*. Ankara: Grafiker Yay.
- ATLANSOY, K. (1998). *Bursa Şairleri, Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*. Bursa: Asa Kitabevi.
- AYAN, H. (1986). Abdülbâkî Ârif Efendi'nin Mi'râciyyesi. *Selçuk Üniv. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 1-11.
- AYGÜN, Z. A. (1999). *Behiştî'nin Leyla vü Mecnun Mesnevisi (İnceleme-metin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAY, F. (2003). *Sabâyî Mevlid (Giriş-Transkripsiyonlu Metin-Gramatikal Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BEKTAŞ, E. (2011). Diyarbakırlı Kâmî ve Mevlid'i. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1).
- BİLGİN, O (1999). Aşkî Mustafa Efendi ve Mi'râc-nâmesi. *Prof. Dr. Nihad M. ÇETİN'e Armağan*, 97-116.
- BİLKAN, A. F. (2008). Nâbî'nin Mi'râc-nâme'si. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1, 1-8.
- CANIM, R. (2010). *Divan Edebiyatında Türler*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- COŞKUNYÜREK, A. (2007). *Fâik Ömer Efendi, Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇİÇEK, Y. (1999). Kur'an'da İsrâ ve Mi'râc. *Mi'râc Sempozyumu Sempozyum Bildirileri 17 Aralık 1995 Eskişehir*, İstanbul: Seha Neşriyat, 25-74.

- DELİCE, H. İ. (1995). *Niğdeli Muhibbî Gül ü Nevrûz (İnceleme-Metin-Dizin) I-II*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİRKAZIK, H. İ. (2015). Mecîdî'nin Mi'râciyesi. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(8), 849-85.
- DİKMEN, H. (1991). *Seyyid Vehbî ve Divanının Karşılaştırmalı Metni*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DOĞAN, M. N. (2002). *Şeyh Gâlib, Hüsn ü Aşk, Metin-Nesre Çeviri-Notlar ve Açıklamalar*. İstanbul: Ötüken Yay.
- DOĞAN, M. N. (e-kitap). *Fuzûlî, Leylâ ve Mecnûn*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10680,metinpdf.pdf?0>. (ET: 05.01.2016).
- ECE, S. (1996). *Tahkiye Açısından Hâşimî'nin Mihr ü Vefa Mesnevisi (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EKİNCİ, R. (2013). Erzurumlu Osman Sirâceddin'in Hayâl-i Bâl Adlı Mi'râciyesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26, 656-687.
- ERDOĞAN, K. (1999). Klasik Mi'râciyelerden Farklı Bir Mi'râciyye: Said Paşa ve Mi'râciyyesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 12, 163-185.
- ERKUL, R. (1992). *Birri Mehmed Dede (Magnisalı) Hayatı-Edebî Kişiliği ve Divânı'nın Tenkitli Metni*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ESİR, H. A. (e-kitap). *Lâmî Çelebi, Ferhâd ile Şîrin*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10697,metinpdf.pdf?0>. (ET: 05.01.2016).
- Fatîn Dâvûd (1271). *Hâtîmetü'l-Eş'âr*. İstanbul.
- FEŞEL, GÜZELİŞİK, G. (1996). *Şeyyad Hamza Mi'râc-nâme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniv. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- GÜLHAN, A. (2010). Levhî ve Bağdatlı Rûhî'nin Terki-bend'ine Naziresi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 61-68.
- Hacı Hasanoglu. (1308). *Sîretü'n-Nebî*. İstanbul: Matbaa-i Osmaniyye.
- HARMANCI, M. E. (2003). *Manisalı Câmî'î Muhabbet-nâme (Vâmık u 'Azrâ) İnceleme-Metin-Nesre Çeviri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniv. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- İÇLİ, A. (2010). *Gelibolulu Mustafa Âlî, Mihr ü Mâh*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10682,mih-r-u-mahpdf.pdf?0> (ET: 15.12.2015).
- İSEN, M. (1990). *Usûlî Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İSEN, M. ve AKSOYAK, İ. H. (2003). *Vuslatî Ali Bey Gazâ-nâme-i Çehrin*. Ankara: AKM. Yayınları.
- İSPİRLİ, S. (1997). *Subhizâde Feyzî'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Hamsesi (İnceleme-Tenkidli Metin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KAPLAN, M. (1996). *Neşâtî Dîvânı*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- KARACAN, T. (1974). *Nev'î-zâde Atâyî Heft-Hân Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- KARACAN, T. (1998). *Bosnalı Alaeddin Sâbit Divanı*. Samsun: Karacan Yayını.

- KARAKÖSE, S. (1994). *Nev'i-zâde Atâyî Divanı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bak. Yay., e-kitap, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-90181/nevizade-atayi-divani.html>, (ET: 25.06.2015).
- KAYA, H. (2014). Ömer Hâfiz-ı Yenişehir-i Fenârî'nin Mi'râciyesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(6), 677-718.
- KERBIYIK, M. (2008). *Filibeli Avnî Tuhfetü'l-Hükkâm*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10670,tuhfetul-hukkampdf.pdf?0> (ET: 12.11.2015).
- KILIÇ, A. (2005). *Mürîdî ve Pend-i Ricâl Mesnevîsi İnceleme-Tenkitle Metin-Dizin*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- KÖKSAL, M. F. (2003). *Yenipazarlı Vâlî, Hüsn ü Dil, İnceleme-Tenkitle Metin*. İstanbul: Kitabevi Yay.
- KÖKSAL, M. F. (2011). *Mevlid-nâme*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KURNAZ, C. ve TATCI, M. (2001). *Mehmet Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî-Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*. (C. 2). Ankara: Bizim Büro Yay.
- KURTOĞLU, O. (2012). *Lebîb Divanı (İnceleme-Tenkitle Metin-Sözlük)*. e-kitap. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10623,lebip-divanipdf.pdf?0>. [ET: 10.01.2016].
- KUZUBAŞ, M. (2005). *Nev'i-zâde Atâyî'nin Nefhatü'l-Ezhâr Mesnevîsi*. Samsun: Deniz-Kültür Yay. *Sâkinâme (Nev'i-zâde Atâyî)*. İstanbul: Etüt Yay.
- KÜLEKÇİ, N. (1985). *Ganî-zâde Nâdirî, Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri Dîvânı ve Şehnâmesinin Tenkidli Metni*. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KÜTÜK, R. (1995). *Celâl-zâde Sâlih Çelebi Leylâ vü Mecnûn (Tenkidli Metin-İnceleme)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KÜTÜK, R. (2002). *Lârendeli Hamdî'nin Leylâ ile Mecnûn Mesnevîsi (İnceleme / Metin ve Diğer Leylâ ile Mecnûn Mesnevîleriyle Mukayesesi)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Levhî, *Dîvân*. British Museum (The Turkish Manuscripts) Or. 982.
- Levhî, *Dîvân*. Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 386.
- MAZIOĞLU, H. (1974). Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler. Ankara: *AÜDTCF Türkoloji Dergisi*, 6.
- Mecmû'a-i Eş'âr*. Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 696, vr. 106b-108b.
- Mehmed Rifat. (1308). *Sîre-i Muhammediyye*, Şam.
- MERİÇ, M. O. (1997). *Cem Sultan Cemşid ü Hurşid İnceleme Metin*. Ankara: AKMBaşkanlığı Yayınları.
- Mustafa Bin Şemseddin Aherî. (1311). *Aherî-i Kebîr*. Hurşid Matbaası, İstanbul.
- MUTÇALI, S. (1995). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- ÖZBAY, Ö. (2013). *Bursalı Levhî Divanı (İnceleme-Tenkitle Metin-İndeks)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZCAN, N. (2007). *Şâhî'nin Ferhâdnâme'si (İnceleme-Metin)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- ÖZDEMİR, S. (1996). *Aksaraylı İsa'nın Miraciyesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniv. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- ÖZKAN, F. (2012). *Şehîdî Mevlid (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZTOPRAK, N. (2000). *Refî-i Âmidî Cân u Cânân*. İstanbul: Türk Gençlik Vakfı Yayınları.
- ÖZTÜRK, M. (2009). *Lami'î Çelebi'nin Veyse vü Ramin Mesnevisi (İnceleme-Metin-Sadeleştirme)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- PALA, İ. (1995). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- PALA, İ. (2002). *Hilye-i Saadet*. İstanbul: L&M Yayınları.
- PALA, İ. (2011). *Mirâciye ve Osman Dede Şairlerin Dilinden*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 177-81.
- POYRAZ, İ. (2007). *İsmail Hakkı Bursevî Mi'râciye*. İstanbul: Sır Yayıncılık.
- POYRAZ, Y. (2008). *Seyyid Mehmed Efendi (Hâkim), Yaşamı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı Üzerinde Bir Araştırma (İnceleme-Metin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SEVİNDİK, H. (2011). *Fasîh Ahmed Dede'nin Behîşt-âbâd Adlı Mesnevisi (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sırrî Abdülbaki Dede. (1317). *Manzûme-i Mi'râc*. Nâşiri: Tahirü'l-Mevlevî, İstanbul: Asır Matbaası.
- Şemseddin Sâmî. (1314). *Kâmûsu'l-Âlâm*. (C. 6). İstanbul: Mihran Matbaası.
- ŞENER, H. İ. ve YILDIZ, A. (2014). *Türk İslam Edebiyatı*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- TATÇI, M. ve KURNAZ, C. (2013). *Muslihüddin Vahyî / Mi'râcü'l-Beyân / Mi'râc'ın Tasavvufî Boyutu*. İstanbul: Kırkambar Yayınları.
- TURAL, Ş. (2011). *Hafî Zâdü'l-Meâd (Kitabü Mevlüdü'n-Nebi)*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10717,zadul-mead-secaattin-tural-pdf.pdf?0>. (ET: 25.10.2015).
- ULUOCAK, M. (1998). *Çeşmî-zâde Reşîd Dîvanı -İnceleme ve Tenkitli Metin*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YAVUZ, F. ve ÖZEN, İ. (1972). *Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri*. (C. 2). İstanbul: Meral Yay.
- YAVUZ, K. (1999). Anadolu'da Başlayan Türk Edebiyatında Görülen İlk Miraçnâmeler: Âşık Paşa ve Miraçnâmesi. *İlmî Araştırmalar Dergisi*, 8, 247-66.
- YAVUZ, S. S. (2005). Mi'rac. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XXX, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 132-135.
- YEKBAŞ, H. (2011). Sarıhatıpzadelerden Numan Efendi ve Bilinmeyen Miraciyesi. *Kültür Tarihimize Sivash Bir Aile: Sarıhatıpzadeler*. Sivas: Buruciye Yayınları.
- YELTEN, M. (e-kitap). *Nev'izade Atayı Sohbetü'l-Ebkar*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10707,metinpdf.pdf?0>. (ET: 05.01.2016).
- YEŞİLDAL SAMSAKÇI, S. (2010). *Hafî'nin Mevlidi (el-Kevkebü'd-Dürriyye fî Mevlidi Hayrî'l-Beriyye) ve Tahlili*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- YILDIRIM, İ. (2014). Kerkükî Abdüsettâr Efendi ve Mi'râciyye'si. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(6), 1163-80.
- YILDIRIM, İ. (2015). Nazîm Yahya'nın Mi'râciyye'si. *Dede Korkut Dergisi*. 4(7), 96-112.
- YILDIZ, A. (2008). *Türk Edebiyatında Varka ve Gülşah Mesnevileri ve Mustafa Çelebi'nin Varka ve Gülşah Mesnevisi I-II*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILDIZ, A. (2011). Lâmiî Çelebi'nin Mi'râciyeleri, *Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi*. (Ed. Bilal KEMİKLİ ve Süleyman EROĞLU). Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları. 268-72.
- YILMAZ, M. (1992). *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- YOLDAŞ, K. (1993). *Taşlıcalı Yahyâ Bey, Şâh u Gedâ (İnceleme-Metin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.